

ANĐELKO KALPIC

Iskustva iz najvećeg poratnog sukoba na moru

Bitka za Falklandske otoke i dalji razvoj pomorskih snaga Britanije

Najveći poratni pomorski sukob između pomorskih snaga Argentine i Velike Britanije oko Falklandskih otoka mogao se izbjeći. Falklandskog rata ne bi bilo da se Argentinanci, bolje procjenivši mogućnosti britanske reakcije, nisu upustili u zauzimanje otoka silom (2. travnja 1982) ili da Britanija nije više godina otezala pregovore s Argentinom o budućnosti ovih opasnih otoka. Ovo srljanje u međusobnu vojnu konfrontaciju dovelo je, teškom tragedijom na moru, potapanjem krstarice »General Belgrano«, do neizbježnog i veoma oštrog oružanog sudara na moru.

Prema Argentinskim izvorima, proizlazi da je krstarica »General Belgrano« imala zadataka da patrolira u području oko Ognjene zemlje i da nije imala namjeru skretati prema plićaku Burwood. Osim toga, u trenutku kada je torpedirana nalazila se samo 100 milja od argentinske obale, daleko od zone britanske pomorske blokade. Plovila je natrag prema kopnu, k argentinskoj bazi Ushuaila, a ne prema Falklandima. Na tom kursu bila je već punih devet sati u trenutku kad ga je, nakon trideset sati praćenja, potopila britanska podmornica (nuklearna) torpedom 2. svibnja 1982. godine.

Vijest o potapanju ove krstarice zavila je Argentinu u crno. Danima je po nepreglednoj uzburkanoj pučini oceana trajala dramatična potraga za eventualno preživjelim mornarima. Konačan broj onih koji su našli smrt u ledenoj vodi bio je porazan: 388 života!

Na vijest o potapanju krstarice saznao je argentinski Vojni komitet, prema svjedočenju tadašnjeg ministarstva vanjskih poslova Argentine, Coste Mendeza, usred sastanka na kome se dogovaralo o prihvaćanju peruanskog mirovnog plana. Bile su, kako navodi Mendez, preostale samo još dvije manje važne sporne točke, u trenutku kada je u prostoriju ušao jedan od admirala, s potresnom viješću da je potopljen »Belgrano«.

Potom su, kako je poznato, neprijateljstva eskalirala u (službeno nikad objavljeni) rat, koji je obilovao zračnim, pomorskim i kopnenim sukobima visoke rušilačke snage sve do britanske pobjede 15. lipnja 1982. Zadržimo se, međutim, na nekim iskustvima ovog pomorskog rata, posebno sa stanovišta daljeg razvoja pomorskih snaga Velike Britanije.

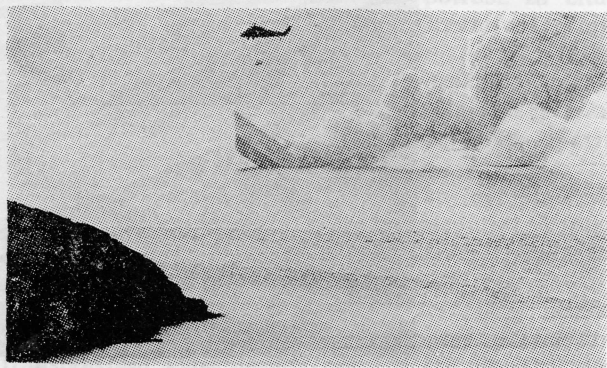
Zašto sukob pomorskih snaga Argentine i Velike Britanije (od 2. IV do 15. VI 1982) u ratu za Falklandske (Malvinske) otoke može biti od interesa sa stanovišta iskustva pomorske ratne vještine?

Naime, u ovom je ratu upotrebljena suvremena vojna tehnika i živa sila u nepovoljnim (hladnim)

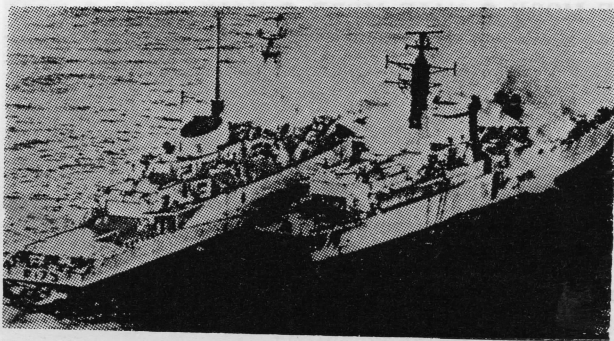
klimatskim uvjetima. Pomorske snage V. Britanije izvodile su borbene operacije na oko 8.000 milja daleko od osnovnih baza za opskrbu i uz slabu ili veoma otežanu zračnu podršku. Gotovo sve vrste ratnih brodova, od podmornica na nuklearni pogon, nosača aviona, do minolovaca i desantnih brodova, našli su svoju primjenu u ovom vojno-pomorskom sukobu. Smatra se da su izvjesnim iskustvima obogaćene naročito desantne operacije, upotreba vojno-pomorskog zrakoplovstva, primjena elektronskih uređaja i raketnog naoružanja, kao i opskrba te organizacija logističke podrške.

Britanski admiralitet je za sebe utvrdio (kolo-voza 1982. u dokumentu »Operation Corporate«) iskustva iz ovog rata. Na temelju njih je programirao dalji razvoj pomorskih snaga po rodovima i službama. Taj je dokument u osnovi poslužio i za objavljivanje britanske »Bijele knjige o naoružanju«, prosinca 1982. O kakvim je iskustvima i programima riječ?

Što se tiče **površinskih borbenih brodova** (u ratu je sudjelovalo više od 50 ratnih brodova V. Britanije) konstatira se da su bili osjetljivi na napade aviona, iako su uglavnom bili dobro naoružani raketama i artiljerijom za obranu od napada aviona, ali nedovoljno naoružani za proturaketnu obranu, kao i za podršku trupa pri iskrcavanju desanta. Visoki stupanj efikasnosti ispoljili su brodovi naoružani raketama more-more (Exocet — francuske proizvodnje). Ova raketa u naoružanju argentinskog zrakoplovstva u verziji zrak-more pokazala se takođe efikasnom, naročito u početnom periodu zračne prevlasti argentinskog zrakoplovstva. Kao poseban problem ističe se pomanjkanje ranog elektronskog (radarskog) upozorenja o zračnoj opasnosti.

Potapanje britanske fregate »ANELOPE« od strane argentinske avijacije

Britanski razarač »SHEFFIELD« zapaljen pogotkom (raketom) iz argentinskog aviona. U spašavanju pomaže fregata »ARROW«

U pogledu žilavosti modernih ratnih brodova znatno je izražena njihova nedovoljna otpornost na požare, pa se nalaže ugradnja vatrootpornije opreme u nove brodove, efikasnija organizacija protupožarne službe, te uspješnije obučavanje posada brodova za protupožarnu zaštitu.

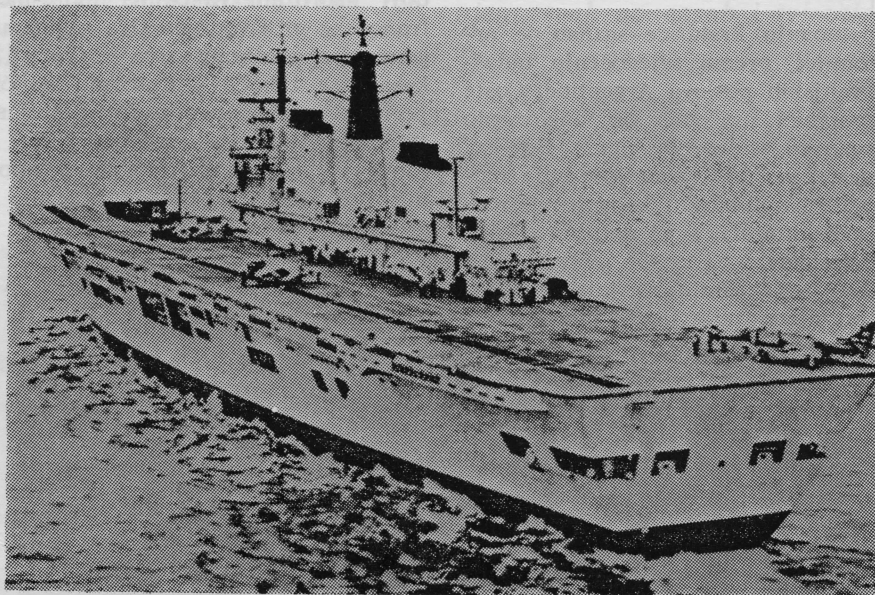
Zaključeno je da nosači aviona, razarači i fregate ostaju nezamjenljiva snaga na moru. Potrebno je, pak, kako se ističe u spomenutom dokumentu britanskog admiraliteta, ne samo zadržati njihov broj (pa i pod cijenu produžavanja u operativnoj službi već zastarjelih ratnih brodova), već, što je osobito važno, postepeno poboljšavati njihov kvalitet (nova generacija fregata »22« i »23« naoružana sa univerzalnim topovima srednjeg dometa) i učiniti ih efikasnijim za protuavionsku, a napose za proturaketnu obranu (šira primjena sistema »Phalanx«) i za rano otkrivanje aviona, osposobiti ih za uspješnija elektronska djelovanja i učiniti otpornijim u protupožarnom pogledu.

Podmornice su odigrale značajnu ulogu u borbi za prevlast na moru u zoni operacija, pa i šire (u stalnom patroliranju u zaronjenom stanju prevalele su 100.000 milja), pri čemu se ističe prednost

napadnih podmornica na nuklearni pogon, naoružanih torpedima za borbu prije svega protiv raketnih nuklearnih podmornica. Postignuti uspjesi podmornica na nuklearni pogon ojačali su britansko opredjeljenje za kupovinu skupih američkih strategijskih raketnih sistema vrste »Trident« za naoružanje raketnih nuklearnih podmornica. Usporedo s tim potvrđen je i poznati britanski pristup o potrebi izbalansiranosti u odnosu između površinskih ratnih brodova i podmornica, na čemu se i dalje inzistira.

Minolovci .Pri formiranju pomorske eskadre za operacije u Falklandskim otocima ocijenjeno je da minolovci u operativnoj službi (vrste »Ton«) ne odgovaraju zbog velike udaljenosti zone operacije kao i uslijed specifičnih meteoroloških uvjeta u tom području. Potraženo je drugo rješenje. Rekvirirano je pet ribarskih brodova (za oceanski ribolov) i nakon što su izvršene potrebne adaptacije od njih je formiran 11. eskadron minolovaca. On je upućen u područje sukoba krajem travnja. U toku marša uvježbavali su posade, posebno rezerviste. U toku svojih operacija i pri razminiranju luka nisu naišli na mine. Nakon zarobljavanja argentinske dokumentacije Britanci su doznali za pozicije i karakteristike položenih mina, pa su nakon pet tjedana rada minolovci bez gubitaka obavili svoj dio zadatka.

Pomorsko zrakoplovstvo istaklo se visokom (90%) operativnom upotrebom. U kombiniranim operacijama posebno su se ispoljile taktičke i dobre manevarske osobine aviona na vertikalno polijetanje (»Sea Harrier«)* kao presretača, odnosno napadača na ciljeve na moru i na kopnu. Britanci su na nosačima aviona, adaptiranim kontejnerskim brodovima i aerodromima na kopnu imali više od 50 aviona na vertikalno polijetanje. Odnos zaraćenih snaga u broju aviona na početku sukoba bio je 7:1 u korist Argentine, da bi se taj odnos kasnije smanjio na 3:1. Posade britanskih aviona bile su odlično izvježbane, tako da su mogli obaviti šest polijetanja

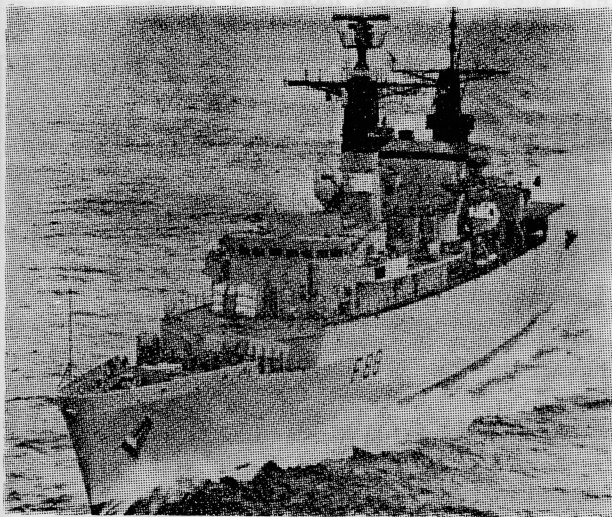
Britanska krstarica »INVINCIBLE«, nosač helikoptera i aviona na vertikalno polijetanje

dnevno i operirati noću. Avioni su bili naoružani trećom generacijom američkih raketa »Sidewinder«. (Argentinci su imali prvu verziju ove rakete). Ova se raketa odlikuje točnošću pogađanja zahvaljujući visokoosjetljivoj infracrvenoj glavi za samonavođenje. Ovim je raketama oboreno 24 od ukupno 30 oborenih argentinskih aviona.

Pored aviona na vertikalno polijetanje Britanci su imali i znatan broj helikoptera i drugih aviona (ukupno 171 aparat) među kojima avio-cisterne, avione za protupodmorničku borbu, patrolne i druge.

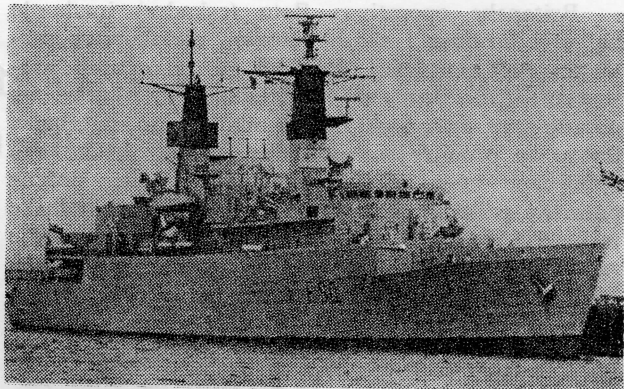
Helikopteri (»Sea King« i »Wessex«) pridonijeli su uspjehu pri iskrcavanju mornaričke pješadije, njenoj vatrenoj i logističkoj podršci u najosjetljivijim trenucima desanta, zatim u pružanju prve pomoći, spašavanju i zbrinjavanju komandosa u teškim (ledenim) klimatskim uvjetima. Iz tih razloga program daljeg razvoja predviđa kupovinu 20 novih helikoptera i 14 aviona (»Sea Harrier«) neophodnih da bi se nadoknadili gubici i ojačale ove snage.

Protuzračna obrana imala je za Britance dva težišta. Najbolje su bili branjeni nosači aviona sa tri pojasa protuzračne obrane koju su sačinjavali ratni brodovi (uglavnom raketni razarači i fregate). Drugo je težište (kasnije) bilo na protuzračnoj zaštiti desanta. Nakon iskrcavanja desanta u rejonu luke San Carlos Britanci su ubrzo po uspostavljanju mostobrana rasporedili protuavionske rakete (»Rampier« i »Blowpipe«), Time su, zajedno sa brodskim protuavionskim raketama, dopunjavali protuzračnu obranu mostobrana. Koristeći brodove i avione za rano radarsko otkrivanje aviona Britanci su primorali argentinske pilote da operiraju isključivo na malim visinama. To je znatno utjecalo na povećanu potrošnju goriva i time smanjilo radijus djelovanja argentinske avijacije, koja je polijetala isključivo s udaljenih aerodroma na kopnu. Za neposrednu protuzračnu obranu brodova dobre je osobine pokazao

Fregata »BROADSWORD« zbog težih oštećenja morala je napustiti područje borbenih akcija u oblasti Falklandskih otoka

britanski brodski raketni kompleks »GWS. 25 SEA WOLF«. Ovaj je sistem sposoban da automatski reagira na opasnost u vrlo kratkom vremenu (5-6 sekundi). Uz znatne gubitke i promjenom posebne

Fregata »BRILLIANT« bila je također teže oštećena u ratnom sukobu za Falklandske otoke

taktike napada argentinska je avijacija u početnom periodu rata imala uspjeha, npr. razarač »Sheffield« je pogođen raketom »Exocet« i zapaljen, fregata »Antelope« potopljena. Argentinci su postigli najbolje rezultate avionima »Super Etendard« francuske proizvodnje.

Satelitske veze na brodovima eskadre uspostavljene su izbacivanjem posebnog satelita sa putanjom iznad zone operacije i ugrađivanjem odgovarajućih terminala na većim ratnim brodovima za potrebe komuniciranja.

Mornarička pješadija, čiju jezgru sačinjava stalni i dobro uvježban profesionalni kadar, uspješno je obavila svoj značajan zadatak. Posebno su se istakle jedinice uvježbane na obalama Norveške čiji su tereni i klimatski uvjeti slični onima na Falklandima.

Logističku podršku pružio je 21 brod iz sastava pomoćne flote britanske RM i 54 broda iz sastava trgovačke mornarice.

Podvlači se da su trgovački brodovi brzo adaptirani za ratne zadatke i da su njihove posade uspješno uključene u ratne napore. Kontejnerski su brodovi preuređeni u nosače helikoptera, a linijski u transportne brodove za prijevoz trupa, odnosno u brodove bolnice (4 plovna objekta sa 120 liječnika i 260 sanitetskih osoba prihvatilo je 700 ranjenih) ili pak brodove radionice, dok su ribarski brodovi adaptirani za minolovce. Tankeri (16 brodova) su obavljali opskrbu gorivom brodova na maršu i u zoni operacije.

Ocjenjuje se da je ova služba uspjela u osnovi da osigura sve borbene i životne potrebe za čitav ekspedicioni korpus (koji je kao »Operativna grupa 317« oformljen nakon izbijanja rata), od oko 18.000 ljudi, od čega 10.000 otpada na mornaričku pješadiju (gubici se bilježe na 130 ljudi). Najviše je stradala mornarička pješadija koja je ponijela glavni teret u borbi za osvajanje otoka.

Ovako opsežne snage uspjele su uspješno riješiti problem logističke podrške. Međutim, karakteristike ovog suvremenog i specifičnog sukoba na moru ukazale su i na problem znatno veće potrošnje municije, raketa i protupodmorničkog oružja nego što se moglo predvidjeti, odnosno postojećim transportnim kapacitetima prevesti i dopremiti. Posebno je naglašen značaj opskrbe aviona gorivom u letu.

Britanska operativna flota (eskadra) imala je najbolje brodove i skoro polovinu cjelokupnog sastava ratne mornarice. Brodovi su raspolagali naj-suvremenijim oružjem i opremom, a njihove su posade kroz intenzivnu obuku bile izvrsno uvježbane. Dobro su procijenjene političke i vojne prilike kao i borbene mogućnosti Argentine, naročito složene političke prilike u toj zemlji i oko nje, ekonomske teškoće i nespремnost ratne mornarice ove zemlje za borbu protiv podmornica na nuklearni pogon.

Kao jedno od bitnih (strategijskih) iskustava ističe se da obranu Falklandskih otoka ne može u buduću biti povjerena nekom simboličnom garnizonu. Obrana interesa V. Britanije na ovim otocima treba da bude ojačana i povjerena posadi od 1500-2000 ljudi (uglavnom stacioniranih na Georgii i južnom dijelu Sandwicha), zatim adekvatnim zračnim i pomorskim snagama. Pored toga, potrebno je izgraditi infrastrukturu, naročito luka i aerodroma, koja će biti u stanju da prihvati — zaštititi u slučaju potrebe (jer Argentina se nije odrekla svog suvereniteta nad ovim otočjem) jače pomorske i zračne snage. Računa se da će u slijedeće 3-4 godine za vojne snage na Falklandskim otocima biti utrošeno tri milijarde funti.

Što se tiče iskustva iz ovog rata, ponašanje pojedinih sistema cruzja i sredstava ratne tehnike, ona se mogu i drugačije interpretirati nego što je to učinio pobjednik u ovom sukobu. Međutim, izloženi argumenti upućuju na dvije činjenice.

Prva se odnosi na pomorske snage u čijem se razvoju akcenat stavlja na izvjesnu rehabilitaciju klasične mornarice u pogledu vrsta ratnih brodova (zadržavanje i modernizacija nosača aviona, krstarica i desantnih brodova), ali uz obavezu da oni u još većoj mjeri raspoložu (bez obzira na veće financijske izdatke) najmodernijim sistemima naružanja, naročito za proturaketnu obranu broda i plovnog sastava, kao što su proturaketni sistemi

»Vulcan-Phalanx«. U tom se pogledu predviđaju i korekcije u ranije programiranim površinskim brodovima. Britanska vlada je naručila nove brodove (razarače i fregate), avione (i helikoptere kako borbene tako i one za transport), oružje i vojnu opremu u vrijednosti od milijardu funti. Za popunu uništenih brodova (razarača, fregata i trgovačkih brodova) bit će uloženo 600 milijuna funti. U SAD je naručeno 12 modernih aviona tipa »Phantom«, a domaćoj zrakoplovnoj industriji postavljen je zahtjev da izgradi šest velikih aviona (»Tristar«) za opskrbu gorivom u zraku.

Daje se podrška boljem jačanju snaga za brzu intervenciju, čija je stalno spremna operativna jezgra u ovom sukobu na moru ispoljila pozitivne rezultate i imala gotovo presudan utjecaj. Također je učvršćeno britansko opredjeljenje za uravnoteženi razvoj površinskih i podmorničkih snaga, koje se i dosad isticalo. Sve u svemu može se reći da Britanija u svojoj obrambenoj politici, kad je riječ o ratnoj mornarici, nastavlja s ranijom strategijom ali na višem, da kažemo, kvalitetnijem nivou.

Druga činjenica, pak, ukazuje da vojne mjere koje se poduzimlju oko ovih spornih otoka očito nisu od interesa isključivo za V. Britaniju već s obzirom na sve veću opasnost blokovskog nadmetanja i u tom regionu svijeta, imaju i širi značaj, posebno za njene saveznike u NATO.

Sa stanovišta pomorske ratne vještine i ova, da tako kažemo, parcijalna, i često i jednoznačna iskustva, ističu složenost nekih problema suvremenog klasičnog sukoba na moru. Među njima se, veoma vjerojatno, u najoštrijoj mjeri javlja protuzračna (proturaketna) obrana brodova i plovnih sastava, logistička podrška naročito u vezi potreba suvremenog naružanja visokih tehničkih zahtjeva, te veća efikasnost brodske artiljerije (raketa) za gađanje ciljeva na kopnu, moru i u zraku.

Anglo Yugoslav Shipping Company Limited

London — Liverpool

HEAD OFFICE LONDON

Stone House,
Bishopsgate,
London EC2M 4JJ.
Telephone 01 247 3260
Telex 8813053
Telegrams Angloyugo London

BRANCH OFFICE LIVERPOOL

Corn Exchange Building,
Fenwick Street,
Liverpool L2 YTS.
Telephone 51 236 5068
Telex 627304
Telegrams Angloyugo Liverpool

General Agents in Great Britain for Yugoslav Shipowners. Port Agents in London and Liverpool.

Members of the Baltic Mercantile and Shipping Exchange London and the Baltic and International Maritime Conference.

Chartering Brokers and Liner Marketing Agents World Wide.

Ship sale and purchase Brokers.
Freight Forwarders World Wide and Air

Brokers.
Bunkering Agents World Wide.